

Turizm Eğitimi ile İlgili Lisansüstü Tezlerin İçerik Analizi Yöntemi ile Değerlendirilmesi¹

Öğr. Gör. Ceyhun AKYOL, Artvin Çoruh Üniversitesi Arhavi Meslek Yüksekokulu, Turizm ve Seyahat Hizmetleri, Artvin.

e-posta: ceyhunakyol@artvin.edu.tr

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5542-7309>

Öz

Bu çalışmada Türkiye’de turizm eğitimi alanında yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışmaya, Yüksek Öğretim Kurumu (YÖK) Ulusal Tez Merkezi veri tabanında kayıtlı lisansüstü tez içerisinden anahtar kelimesi “turizm eğitimi” olan tezler dâhil edilmiştir. Yapılan tarama sonucunda anahtar kelimesi turizm eğitimi olan, farklı alanlarda yapılmış toplam 57 lisansüstü tez olduğu tespit edilmiştir. Bu çalışmada, turizm eğitimi konulu lisansüstü tezlerin içerik analizi yapılarak, turizm eğitimi almış, almakta olan ve almayı düşünen öğrenci ve kişilere de bir yol çizmesi amaçlanmıştır. Çalışma neticesinde, dünya genelinde önemli bir turizm destinasyonu olan ülkemizde gerçekleştirilmiş “turizm eğitimi” konulu lisansüstü çalışmaların azlığı dikkat çekmiştir. Çalışma ile ilgili bir başka dikkat çeken konu da, turizm başlıklı anabilim dallarının benzer isimde olması fakat farklı anabilim dalları olarak kullanılmasıdır. Otelcilik, seyahat, rehberlik ve işletmecilik gibi turizm endüstrisini oluşturan temel disiplinlerin ortak bir program çatısı altında toplanması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Lisansüstü turizm eğitimi, Tez, İçerik analizi.

Türk Turizm Araştırmaları Dergisi
Cilt.2, Sayı.3, 2018
ss.21-33.

DOI: 10.26677/tutad.2018.34

Gönderilme tarihi: 26 Şubat 2018

Kabul tarihi: 6 Mart 2018

Önerilen Atıf:

Akyol, C. (2018). Turizm Eğitimi ile İlgili Lisansüstü Tezlerin İçerik Analizi Yöntemi ile Değerlendirilmesi, *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, Cilt.2, Sayı.3, ss.21-33.

¹ Bu çalışma, 11-14 Mayıs 2017 tarihlerinde Ordu’da düzenlenen IX. Uluslararası Eğitim Araştırmaları Birliği Kongresi’nde sunulan bildirinin güncellenmiş ve genişletilmiş halidir.

The Evaluation of Graduate Thesis on Tourism Education by Content Analysis Method

Lecturer Ceyhun AKYOL, Artvin oruh University, Arhavi Vocational School, Artvin.

e-mail: ceyhunakyol@artvin.edu.tr

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5542-7309>

Abstract

In this study, it was aimed to examine the postgraduate theses in the field of tourism education in Türkiye. The graduate theses, which have been registered in the database of the National Thesis Center of the Council of Higher Education with the key word "tourism education" have been included in the study. As a result of the survey, it has been determined that there are a total of 57 graduate theses in different fields, which are key word tourism education. In this study, by analyzing the content of the postgraduate thesis on tourism education, it was aimed to create a road to students and persons who have received, studied and thinking to receive tourism education. As a result of the study, the importance of post-graduate studies on "tourism education" realized in our country, which is an important tourism destination all over the world, attracted attention. Another remarkable issue related to the study is the fact that tourism branches are used in similar names but as branches of different branches. It is recommended that the basic disciplines that make up the tourism industry such as hospitality, travel, guidance and business management should be gathered under a common program framework.

Keywords: Graduate tourism education, Thesis, Content analysis

Journal of Turkish Tourism Research
Vol.2, Issue.3, 2018
pp.21-33.

Suggested Citation:

Akyol, C. (2018). The Evaluation of Graduate Thesis on Tourism Education by Content Analysis Method, *Journal of Turkish Tourism Research*, Vol.2, Issue.3, pp.21-33.

GİRİŞ

Turizm endüstrisinin gelişmesi adına, turizm eğitimi çok önemli bir konudur. Endüstrinin kalkınmasına da etki eden turizm eğitiminin önemi, özellikle ekonomileri turizmden doğrudan etkilenen şehirler ve ülkeler açısından da önem arz eden konuların başında gelmektedir. Turizm endüstrisine yönelik hizmet veren eğitim kurumları, turizmin gelişmesi ve ihtiyaç duyulan insan kaynaklarının artması sebebiyle özellikle mesleki eğitim çalışmalarına ağırlık vermekte ve endüstrinin farklı kademelerinde insan gücü ihtiyacının karşılanmasına katkı sağlamaya çalışmaktadırlar (Demirkol ve Çetin, 2014:89). Turizm işletmelerinin ve yöneticilerinin en temel sorunlarından birisi de nitelikli ve eğitilmiş personel istihdam etme konusudur. Dünya genelinde, turizmde istihdam imkânı sağlayan ve bu konuda öğrenciye bilgi birikimi sunan birçok üniversite ve bölümleri mevcuttur. Staj hareketliliği, yaz dönemi işgücü faaliyetleri ile yurtiçi ve yurtdışı değişim programları, üniversitelerin uygulamakta olduğu turizmde istihdam sağlama adımlarıdır (Hjalager, 2003:26). Tüm dünyada geçerli hale gelen küreselleşme hareketleri, turizm endüstrisinin ve endüstri içerisinde faaliyet gösteren işletmelerin uygulamalarını da etkilemektedir. Uygulama aşamasında ihtiyaç duyulan eğitilmiş ve nitelikli personel gereksinimi, turizm endüstrisinin en temel sorunlarından birisidir.

Ülkenin turizm konusunda resmi kurumu olan Kültür ve Turizm Bakanlığı'nca hazırlanan Türkiye Turizm Stratejisi 2023 kapsamındaki eylem planında da eğitim konusu üzerinde önemle durulmaktadır (www.kultur.gov.tr). Meslek odaklı olması, ölçülebilir sonuçlar içermesi, turizm kaynaklarının farkına varılması, korunması ve ülke ekonomisine turizmin katkısının en üst seviyeye çıkarılmasını amaçlayan turizm eğitimi ile ilgili hedefler; akademik eğitim ve turizm endüstrisine nitelikli eleman yetiştirecek mesleki eğitimin bir arada geliştirilmesi, yaygın eğitimin geliştirilmesi, turizmin istediği nitelikte işgücü yetiştirilmesinde özel sektörün katılımı, yaygın ve örgün eğitimde içeriğin yenilenmesi ve güncellenmesi ile turizm eğitiminde Kültür ve Turizm Bakanlığının ana politikayı belirlemesi şeklinde sıralanmaktadır. Bu hedeflerle, eğitim kapsamına alınan her öğrenciye, turiste eşit ve dürüst hizmet verme ahlâkı ve konukseverlik ilkeleri kazandırılması ve uzun vadeli kazançların dikkate alınması gerekliliği ön plana çıkartılması amaçlanmaktadır. Endüstri – üniversite işbirliği, tüm eğitim hayatları ve eğitim sonrası yaşamlarında gereksinim duyulan konuların en önemlilerindedir. Turizm endüstrisinin temel ihtiyaçlarından olan eğitilmiş personel, turizm eğitimi veren üniversitelerin ve uygulayıcı akademik personelin özellikle ilgilendiği konuların başında gelmektedir. Akademik camianın ve üniversitelerin turizm eğitimi ile ilgili uygulamaları ve yönlendirmeleri turizm endüstrisi içerisinde önem gösterilen çalışmalardır. Bu doğrultuda, çalışmada turizm eğitimi alanında yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi amaçlanmıştır.

LİTERATÜR ARAŞTIRMASI

Temel amacı, bireylerin nitelik ve kalitelerini teorik ve pratik anlamda artırmak olan eğitim kavramı, hizmet anlayışının ön planda olduğu turizm endüstrisi ve mesleği için de önem arz eden bir konudur. Çalışmanın bu bölümünde, eğitim, mesleki eğitim ve çalışmanın ana konusu olan turizm eğitimi ile ilgili bilgi verilecektir.

Eğitim

Türk Dil Kurumu tarafından “çocukların ve gençlerin toplum yaşayışında yerlerini almaları için gerekli bilgi, beceri ve anlayışları elde etmelerine, kişiliklerini geliştirmelerine okul içinde veya dışında, doğrudan veya dolaylı yardım etme, terbiye” olarak (www.tdk.gov.tr) tanımlanan eğitim kavramı ile ilgili literatür incelendiğinde pek çok tanımla karşılaşılmaktadır. En temel ve basit tanımıyla eğitim; bireyi geliştirmeye yönelik çalışmaların tümüdür (Aydın, 2010:28). Bireyin

davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla kasıtlı olarak istendik davranış değişikliği meydana getirme süreci olarak tanımlanan (Kınay, 2012:5) eğitimin amacı ise; bireylerin kişisel yeteneklerini, insan ilişkilerine becerilerini, ekonomik yeterliliklerini geliştirmek ve yurttaşlık görevlerini tam olarak sağlamaktır (Tanrıöğen, 2007:13). Eğitimde amaç, bireylerin yeteneklerini ve ilgi alanlarını tespit edip, bu alanlara yönelik geliştirici eğitim metotları uygulamaktır. Yeteneklerin iyi tespit edilmesi ve aynı doğrultuda eğitim yapılması, eğitimin asıl amacına ulaşılmasına yardımcı olacaktır (Arslan, 2004:47). Küreselleşme hareketlerinin tüm endüstrileri etkilediği günümüzde, eğitim de birtakım değişimlere maruz kalmıştır (Akçay, 2003:3). Bu küreselleşme rüzgârı içerisinde eğitimle ilgili kendine yer edinmeye çalışan birey ve kurumlar, özellikle teknolojik yenilikler ve gelişmeler karşısında kendini yenilemek durumunda kalmışlardır.

Mesleki Eğitim

Bireyin meslek yaşantısında ihtiyaç duyduğu nitelikleri öğrenme ve bireye mesleğin gerektirdiği bilgi ve becerileri kazandırma süreci olan mesleki eğitim, sürekli değişen sosyal, ekonomik koşullara ve taleplere uyması gerekmekte, bu sebeple de zaman içerisinde piyasa ihtiyaçlarına göre güncellenmektedir. Yaparak öğrenme esasına dayanan bir eğitim sistemi olarak da ifade edilen mesleki eğitim, belirli yaş grubundaki öğrencilere bazı temel yeterlilikleri kazandırarak belirli bir meslek alanında çalışabilmelerini ve mesleki becerileri geliştirmeyi esas almaktadır (Tolay, 2011:22).

Turizm Eğitimi

Turizm endüstrisi dünyada, sosyal ve ekonomik olarak önde gelen endüstrilerden birisidir. Ulusal ve uluslararası ölçüde önemli bir istihdam yaratma alanı olan turizmin büyümesi ve gelişmesi için çalışanlarının turizm pazarının ihtiyaç ve beklentilerini tatmin edici düzeylerde karşılayabilmeleri gerekmektedir. Bu doğrultuda, turizm endüstrisinde nitelikli ve eğitilmiş işgücü önem arz etmektedir (Güzel, 2006:15). Gerçekçi ve kaliteli bir eğitim sistemine ihtiyaç duyan turizm endüstrisinin en sık işbirliği yaptığı kurumlar üniversitelerdir. Turizm eğitiminde akademik eğitim, üniversitelerde gerçekleşir. Bu tür eğitim, teorik kavramlardan oluşan bir alt yapı oluşturmakta, öğrencilerin analiz, değerlendirme ve yorum yapabilme yeteneklerini geliştirmektedir (Echtner, 1995:121).

Emek yoğun bir endüstri olan turizmin en önemli öğelerinden biri sunulan hizmetin kalitesidir. Doğrudan insan faktörünü içinde barındıran turizm endüstrisinde eğitim, büyük önem taşıyan bir gereksinimdir. "Turizm olayının ve turizm ekonomisinin halka ve öğrenim gören gençliğe öğretilmesi, turizm konusunda bilgili ve kalifiye personel ve yönetici yetiştirilmesi için yapılan çalışmalar" şeklinde açıklanan turizm eğitimi "turizm sektörünün ihtiyaç duyduğu, araştırma ve planlama çalışmalarını geliştirecek, işletmelerin verimliliğini arttıracak ve bu sektördeki yenilikleri takip edebilecek bilimsel metotların ortaya çıkarılması için yapılan mesleki eğitim" olarak da ifade edilmektedir (Öncüer, 2006:64). Günümüz hayat akışı içerisinde meydana gelen değişimler, kişisel ve kurumsal rekabeti hızlandırmakta ve küreselleşmenin gerektirdiği adımları attırmaktadır. Eğitim konusu da, dünya genelinde önem arz eden bir konudur. Özellikle hizmet endüstrisi içerisinde ayrı bir öneme sahip olan eğitim, sadece teorik olarak yeterli olmamakla birlikte, pratik olarak da desteklenmesi gereken bir durumdur. Meydana gelen tüm bu gelişmeler doğrultusunda eğitim ve özellikle mesleki eğitim, tüm endüstrilerin ihtiyaç duyduğu ve önemsendiği bir konu haline gelmiştir.

Türkiye ile diğer ülkelerin turizm eğitimleri karşılaştırıldığında, standart bir eğitim sisteminin olmadığı, hemen hemen her ülkenin turizm eğitimi sistemlerinde farklılıklar olduğu

görülmektedir. Dünyada verilen turizm eğitimi ve özellikleri incelendiğinde öne çıkan turizm bölümlerinin; seyahat, otelcilik, rehberlik, gastronomi gibi alanlar olduğu görülmektedir. Amerika Birleşik Devletleri'nde uygulanan turizm eğitiminde diploma ya da sertifika veren veya bir aydan iki yıla kadar süren mesleki eğitimler ön plandadır. İngiltere'de verilen turizm eğitiminde ise ortaöğretimden üniversiteye kadar her seviyede ele alınan temel turizm konu başlıkları turizm, seyahat, ulaştırma ve boş zaman değerlendirmedir (Airey ve Middleton, 1995:3). Kanada'daki turizm istihdamı, kolejlerin verdiği sertifika ve diplomalarla desteklenirken Almanya'da ise turizm eğitimi mesleki anlamda desteklenmekte, ayrıca eğitim sistemi dışındaki kişilere hükümet ve resmi turizm örgütleri çeşitli alanlarda kurslar vermektedir (Demirkol ve Pelit, 2002:12). Fransa'da ağırlama eğitimi ve turizm eğitimi başlıkları altında değerlendirilen turizm eğitimi, ağırlıklı olarak otel işletmeciliği alanında yoğunlaşmaktadır (Lominé, 2003:108). Slovenya'daki turizm eğitimi ise pratik ve teorik bilgi ile öğrencileri profesyonel iş yaşamına hazırlamakta, ağırlıklı olarak yiyecek-içecek işletmeciliği üzerinde durmaktadır (Mihalič, 2004:94). Yunanistan'daki üniversitelerde lisans düzeyinde örgün öğretim ve uzaktan eğitim şeklinde gerçekleştirilen turizm eğitimi (Moira vd., 2004:56) İtalya'da ise temel, orta ve üniversite düzeyinde verilmektedir. Avusturya'da ise turizm eğitimi veren eğitim kurumları; turizm lisesi, otelcilik lisesi, özel eğitim kursu, turizm ve otel işletmeciliği meslek yüksekokulu ile yüksekokul şeklindedir (EAHTS, 2017).

Dünyadaki turizm eğitimi modellerini incelendiğinde zaman zaman benzer konu ve aşamalar görülse de, Türkiye'deki yükseköğretim düzeyinde turizm eğitimi; 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu uyarınca, ön lisans, lisans ve lisansüstü düzeyde olmak üzere üç şekilde gerçekleştirilmektedir (www.yok.gov.tr). Ön lisans eğitimi; ortaöğretime dayalı, en az dört yarıyıllık bir programı kapsamakta, lisans eğitimi ise ortaöğretime dayalı en az sekiz yarıyıl ve dört yılı kapsamaktadır. Bu eğitimin temel amacı, turizm endüstrisine başlangıç seviyesinde yöneticiler yetiştirmektir (Pauze, 1993:61). Lisansüstü düzeyde verilen turizm eğitiminin amacı ise, modern turizmin sosyal, iktisadi ve teknik özellikteki karmaşık problemlerini çözebilecek, değişik faktörlerin etkinliğini değerlendirerek soyutlama, sentez ve karar verme gücüne sahip yönetici ve araştırmacıları yetiştirmektir (Olalı, 1984:206). Lisansüstü turizm eğitimi, yüksek lisans ve doktora olmak üzere iki aşamada incelenmektedir. Yüksek lisans aşamasındaki turizm eğitimi, öğrencilere kariyer kazandırma ile turizm endüstrisinde orta ve üst düzey yönetici, eğitimci, danışman ve araştırmacı yetiştirmeyi amaçlamaktadır. Doktora aşamasındaki turizm eğitimi ise; bir disiplin olarak turizmle ilgili akademik araştırmalar yapmak, problem çözmek ve öğretim-iletişim yeteneklerini geliştirmeyi amaçlamaktadır (Olsen ve Khan, 1989:16).

YÖNTEM

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada, turizm eğitimi konulu lisansüstü tezlerin içerik analizi yapılarak, ülkemizde bu konuda yapılan akademik çalışmalar incelenmiş, konu ile ilgili eğilim ve yönlendirmeler araştırılmış ve değerlendirilmiştir. Çalışma neticesinde, turizm eğitimi almış, almakta olan ve almayı düşünen öğrenci ve kişilere de bir yol çizmesi amaçlanmıştır.

Veri Toplama Yöntemi

Bu çalışma, nicel araştırma yaklaşımlarından literatür tarama yöntemiyle yapılmıştır. Bu yöntem, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsamakta olup (Yıldırım ve Şimşek, 2006:187), araştırılan konuda yayınlanmış kaynakların listesinin çıkartılması (Karasar, 2009:189) şeklinde de ifade edilmektedir. "Bir veri kaynağında bulunması muhtemel yayınları ve belgeleri incelemeye dayalı bir yöntem olan doküman incelemesi" şeklinde açıklanabilen literatür taraması (Arıkan, 2013:49) kapsamında, tezler ve tez

özetleri de bu yöntemde kullanılabilen kaynaklar arasındadır. Bu bağlamda, turizm eğitimi konusunda hazırlanan lisansüstü tezler YÖK Ulusal Tez Merkezi internet sayfasından tarama yapılarak tespit edilmiş ve kullanılmıştır. Ayrıca, çalışmaya Türkiye’de bugüne dek yapılmış ve YÖK Ulusal Tez Merkezi sisteminde kayıtlı tezler dâhil edilmiştir. Bu doğrultuda, çalışma başlığında “turizm eğitimi” geçen tüm lisansüstü tezler çalışmada ele alınmıştır. Çalışmanın veri toplama aşaması sırasında YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanı taranarak “turizm eğitimi” içerikli çalışmaların özet ve tam metinlerinden yararlanılmıştır. YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanında özet ya da tam metinlerine ulaşılamayan lisansüstü tezlerin yazarlarına telefon ve e-posta aracılığıyla ulaşıp bilgi akışı sağlanma amacı güdülmüştür. Elde edilen veriler ışığında hazırlanan bilgiler analiz edilerek detaylandırılmış ve tablo haline getirilerek yorumlanmıştır.

BULGULAR

Turizm eğitimi, endüstride ve ülkemizde, özellikle son yıllarda daha da bir önemli hale gelmiştir. Dünya turizm geliri ve turizmden en çok gelir elde eden ülkeler sıralamalarında üst sıralarda yer alan ülkemiz, turizmde kaliteli ve nitelikli hizmet sunma adına önemli adımlar atmaktadır. Resmi kurum ve kuruluşların, yerel birlik ve örgütler ile halkın ve özellikle de üniversitelerin turizm eğitimi adına önemli çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Bahsi geçen bu kişi ve kurumların içerisinde bulunduğu proje, seminer, sempozyum, kongre gibi akademik çalışmalarda turizm eğitimi önemli bir yer kaplamaktadır. Çalışmanın çatısını oluşturan “turizm eğitimi” konulu lisansüstü tezler de, turizm endüstrisine önemli katkılar sağlamayı amaçlamakta, ilgili kişi ve kurumları bilgilendirmeye çalışmaktadır. Turizm eğitimi konulu lisansüstü tezlerden elde edilen verilerin doğrultusunda; çalışmamızın kapsamını oluşturan lisansüstü tezlerin türü, tezlerin yapıldığı yıllar, tez çalışmalarının bağlı olduğu enstitüler, anabilim dalları, danışmanların unvanları, tezlerin üniversiteleri, sayfa sayıları, kaynakça sayıları, evren bilgileri, örnekleme yöntemleri ve veri toplama yaklaşımları ile ilgili sonuçlar incelenerek tablolandırılmıştır.

Tablo 1. YÖK Ulusal Tez Merkezi Veri Tabanında Yer Alan Lisansüstü Çalışmalara Ait Dağılımlar

TEZ TÜRÜ	n	%
Yüksek lisans	333,061	78,86
Doktora	87,777	20,78
Sanatta Yeterlilik	1,489	0,35
TOPLAM	422,327	100

Tablo 1’deki veriler YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanında yer alan yüksek lisans, doktora ve sanatta yeterlilik tezleri sayılarıdır. Buna göre en çok tez türü yaklaşık 330 bin ile (% 78,86) yüksek lisans çalışmalarından üretilmiştir.

Tablo 2. Yapılan Çalışmaların Tez Türü Açısından Dağılımı

TEZ TÜRÜ	n	%
Yüksek lisans	50	87,72
Doktora	7	12,28
TOPLAM	57	100

Tablo 2’de, konu ile ilgili yapılan tezlerin türleri incelenmiştir. Buna göre, anahtar kelimesi turizm eğitimi olan toplam 57 lisansüstü çalışma olduğu, bu çalışmaların da büyük çoğunluğunun (% 87,72) yüksek lisans, % 12,28’inin ise doktora tezi olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3. Yapılan Çalışmaların Yıllara Göre Dağılımı

<u>YIL</u>	<u>YL</u>	<u>DR</u>	<u>TOPLAM</u>	<u>%</u>
2010 ve sonrası	23	3	26	45,61
2005-2009	9	2	11	19,30
2000-2004	8	1	9	15,79
1999 ve öncesi	10	1	11	19,30
TOPLAM	50	7	57	100

Yapılan lisansüstü çalışmaların yıllara göre dağılımı tablo 3'te gösterilmektedir. Buna göre turizm eğitimi konulu lisansüstü tezlerin % 45,61'i (26 adet) 2010 yılı ve sonrası yapılan çalışmalardır. Bu sayıyı % 19,30'ar ile (11 adet) 2005-2009 ve 2000-2004 yılları arasında yapılan çalışmalar ve % 15,79 oranla da (9 adet) 1999 ve öncesi yıllarda yapılan tezler izlemektedir.

Tablo 4. Yapılan Çalışmaların Enstitülere Göre Dağılımı

<u>ENSTİTÜ</u>	<u>YL</u>	<u>DR</u>	<u>TOPLAM</u>	<u>%</u>
Sosyal Bilimler	39	3	42	73,68
Eğitim Bilimleri	11	4	15	26,32
TOPLAM	50	7	57	100

Yapılan lisansüstü çalışmaların enstitülere göre dağılımı incelendiğinde turizm eğitimi alanında yapılan çalışmaların ağırlıklı olarak (42 adet / % 73,68) sosyal bilimler enstitüsü bünyesinde gerçekleştirildiği, çalışmaların % 26,32'sinin ise (15 adet) eğitim bilimleri enstitüsü bünyesinde gerçekleştirildiği bilgileri tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 5'teki veriler yapılan turizm eğitimi ile ilgili lisansüstü çalışmaların anabilim dallarına göre dağılımını göstermektedir. Buna göre konu ile ilgili en çok lisansüstü çalışmanın 24 çalışma ile 'Turizm İşletmeciliği' ve 12 çalışma ile de 'Turizm İşletmeciliği Eğitimi' anabilim dallarında gerçekleştirildiği görülmektedir.

Tablo 5. Yapılan Çalışmaların Anabilim Dallarına Göre Dağılımı

<u>ANA BİLİM DALI</u>	<u>YL</u>	<u>DR</u>	<u>TOPLAM</u>	<u>%</u>
Turizm İşletmeciliği Eğitimi	10	2	12	21,05
Turizm İşletmeciliği	21	3	24	42,11
Eğitim Programları ve Öğretim	1	2	3	5,26
Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik	6	-	6	10,53
Turizm ve Otel İşletmeciliği	2	-	2	3,51
Halkla İlişkiler ve Tanıtım	1	-	1	1,75
Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri	1	-	1	1,75
Çocuk Gelişimi ve Ev Yönetimi	1	-	1	1,75
İşletme	6	-	6	10,53
İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı	1	-	1	1,75
TOPLAM	50	7	57	100

Tablo 6. Yapılan Çalışmaların Danışman Unvanı

ÜNİVERSİTE	YL	DR	TOPLAM	%
Yrd. Doç. Dr.	24	1	25	43,86
Doç. Dr.	12	2	14	24,56
Prof. Dr.	14	4	18	31,58
TOPLAM	50	7	57	100

Tablo 6 incelendiğinde turizm eğitimi ile ilgili lisansüstü çalışmalara ağırlıklı olarak 'Yardımcı Doçent' (25 adet / % 43,86) ve 'Profesör' (18 adet / % 31,58) ünvanlı akademisyenlerin danışmanlık yaptıkları tespit edilmiştir.

Tablo 7. Yapılan Çalışmaların Üniversiteleri

ÜNİVERSİTE	YL	DR	TOPLAM	%
Gazi	11	3	14	24,56
Sakarya	6	-	6	10,53
Akdeniz	4	-	4	7,02
Dokuz Eylül	2	1	3	5,26
İstanbul	2	1	3	5,26
Adnan Menderes	2	-	2	3,51
Afyon Kocatepe	2	-	2	3,51
Ankara	2	-	2	3,51
Balıkesir	2	-	2	3,51
Gaziantep	2	-	2	3,51
Marmara	2	-	2	3,51
Dicle	-	1	1	1,75
Fırat	-	1	1	1,75
Abant İzzet Baysal	1	-	1	1,75
Bilkent	1	-	1	1,75
Çukurova	1	-	1	1,75
Dumlupınar	1	-	1	1,75
Erciyes	1	-	1	1,75
Eskişehir Osmangazi	1	-	1	1,75
Hacettepe	1	-	1	1,75
İzmir Kâtip Çelebi	1	-	1	1,75
Mersin	1	-	1	1,75
Muğla Sıtkı Koçman	1	-	1	1,75
Selçuk	1	-	1	1,75
Süleyman Demirel	1	-	1	1,75
Uludağ	1	-	1	1,75
TOPLAM	50	7	57	100

Turizm eğitimi ile ilgili yapılan lisansüstü çalışmaların üniversitelere göre dağılımı Tablo 7'de gösterilmektedir. Buna göre turizm eğitimi konulu lisansüstü tezlerin en çok Gazi Üniversitesi'nde (14 adet / % 24,56) ele alındığı, Sakarya Üniversitesinin 6 tez (% 10,53), Akdeniz Üniversitesinin 4 tez (% 7,02), Dokuz Eylül Üniversitesinin 3 tez (% 5,26), İstanbul, Adnan Menderes, Afyon Kocatepe, Ankara, Balıkesir Gaziantep ve Marmara Üniversitelerinin de bu sıralamayı 2'şer tez (% 3,51'er) ile takip ettikleri görülmektedir. Dicle, Fırat, Abant İzzet Baysal, Bilkent, Çukurova, Dumlupınar, Erciyes, Eskişehir Osmangazi, Hacettepe, İzmir Kâtip Çelebi,

Mersin, Muğla Sıtkı Koçman, Selçuk, Süleyman Demirel ve Uludağ Üniversitelerinde ise turizm eğitimi konulu 1'er adet (%1,75'er) lisansüstü tez çalışması gerçekleştirilmiştir.

Yapılan lisansüstü çalışmaların toplam sayfa sayılarının dağılımı incelendiğinde turizm eğitimi alanında yapılan çalışmaların ağırlıklı olarak (45 adet / % 78,95) 101-200 sayfa sayısı aralığında olduğu bilgileri Tablo 8'de yer almaktadır.

Tablo 8. Yapılan Çalışmaların Sayfa Sayısı

<u>SAYFA YAPISI</u>	<u>YL</u>	<u>DR</u>	<u>TOPLAM</u>	<u>%</u>
100 ve altı	7	-	7	12,28
101 – 200	42	3	45	78,95
201 – 300	1	3	4	7,02
301 – 400	-	1	1	1,75
TOPLAM	50	7	57	100

Tablo 9. Yapılan Çalışmaların Kaynakça Sayısı

<u>KAYNAKÇA SAYISI</u>	<u>YL</u>	<u>DR</u>	<u>TOPLAM</u>	<u>%</u>
50 ve altı	2	-	2	3,51
51 – 100	14	-	14	24,56
101 – 150	11	-	11	19,30
151 – 200	5	2	7	12,28
201 – 250	3	2	5	8,77
251 ve üzeri	-	1	1	1,75
???	15	2	17	29,82
TOPLAM	50	7	57	100

Tablo 9'daki veriler yapılan turizm eğitimi ile ilgili lisansüstü çalışmaların toplam kaynakça sayı aralıklarına göre dağılımı göstermektedir. Turizm eğitimi ile ilgili 17 çalışmanın kaynakça sayısı bilgilerine ise tez yazarları ile irtibata geçilmesine rağmen ulaşılamamıştır. Diğer yandan, konu ile ilgili en çok kaynakça sayılı çalışmanın 14 çalışma ile (% 24,56) 51-100 kaynakça sayısı aralığında olduğu, bunu 11 çalışma ile de (% 19,30) 101-150 kaynakça sayısı aralığında çalışmanın takip ettiği görülmektedir. Lisansüstü tezlerin türü, tezlerin yapıldığı yıllar, tez çalışmalarının bağlı olduğu enstitüler, anabilim dalları, danışmanların unvanları, tezlerin üniversiteleri, sayfa sayıları ve kaynakça sayıları, "turizm eğitimi" konulu tezlerle ilgili detaylı bilgiler vermektedir. Bahsi geçen lisansüstü tezlerin irdelenmesi gereken bilgiler de tezlerin evren bilgileri, örnekleme yöntemleri ve veri toplama yaklaşımlarıdır.

Tablo 10. Yapılan Çalışmaların Örneklemleri

<u>ÖRNEKLEM</u>	<u>YL</u>	<u>DR</u>	<u>TOPLAM</u>	<u>%</u>
Turizm meslek lisesi öğrencileri	12	-	12	21,05
Turizm önlisans öğrencisi	3	2	5	8,77
Turizm lisans öğrencileri	20	1	21	36,84
Turizm eğitimi almış turizm çalışanları	5	-	5	8,77
Turizm eğitimi veren kurumlar	-	4	4	7,02
Turizm öğretim elemanları	4	-	4	7,02
Turizm işletmeleri	3	-	3	5,26
Turizm işletmeleri yöneticileri	3	-	3	5,26
TOPLAM	50	7	57	100

Tablo 10'da, turizm eğitimi ile ilgili gerçekleştirilen lisansüstü çalışmaların örneklemeleri incelendiğinde; genel olarak turizm lisans öğrencileri (21 adet / %36,84) ve turizm meslek lisesi öğrencileri ile çalışıldığı (12 adet / % 21,05) tespit edilmiştir. Ayrıca; turizm önlisans öğrencileri ile turizm eğitimi almış turizm çalışanları (5'er adet / % 17,54), turizm eğitimi veren kurumlar ile turizm öğretim elemanları (4'er adet / % 14,04) ve 4 - 5 yıldızlı otel işletmeleri yöneticileri ile turizm işletmeleri(5 adet / % 10,87), staj yapmış turizm meslek lisesi öğrencileri ile turizm eğitimi almış turizm çalışanları (4'er adet / % 8,70'er) ile turizm işletmeleri ile turizm işletmeleri yöneticileri (3'er adet / % 10,52), yapılan lisansüstü çalışmaların örneklemelerini oluşturmuşlardır.

Tablo 11. Yapılan Çalışmaların Veri Toplama Yaklaşımları

VERİ TOPLAMA YAKLAŞIMI	YL	DR	TOPLAM	%
Anket ve mülakat	43	3	46	80,70
İkincil veri analizi	5	3	8	14,04
Web tarama	2	-	2	3,51
Başarı testi uygulaması	-	1	1	1,75
TOPLAM	50	7	57	100

Yapılan turizm eğitimi ile ilgili lisansüstü çalışmaların veri toplama yaklaşımlarının ise; birincil veri toplama yöntemlerinden anket ve mülakat (46 adet / % 80,70), ikincil veri analizi (8 adet / % 14,04), web tarama (2 adet / % 3,51) ve başarı testi uygulaması (1 adet / % 1,75) olduğu tablo 11'de detaylı bir biçimde belirtilmiştir. Konu ile ilgili gerçekleştirilen çalışmaların örnekleme yöntemleri incelendiğinde ise; ağırlıklı olarak basit, sistematik, tabakalı ve gruplara göre örnekleme yöntemleri olmak üzere olasılığa dayalı örnekleme tekniklerinin kullanıldığı (28 adet / % 49,12) tespit edilmiştir. Ayrıca turizm eğitiminin kalitesini ölçen Servqual ölçeği ve model önerisi oluşturan çalışmalar da gerçekleştirilmiştir.

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Turizmin her kademesi ile ilgili yapılan tüm çalışmaların endüstriye katkısı büyük orandadır, fakat turizm eğitimi konusu endüstrinin can alıcı konularından birisidir. Özellikle küreselleşme hareketlerinin hız kazanmasıyla birlikte turizm eğitimi konusu her geçen gün turizm endüstrisi bünyesinde önem arz eden bir konu haline gelmektedir.

Çalışmanın temeli oluşturan turizm eğitimi konulu lisansüstü tezlerden elde edilen verilen doğrultusunda; lisansüstü tezlerin türü, tezlerin yapıldığı yıllar, tez çalışmalarının bağlı olduğu enstitüler, anabilim dalları, danışmanların unvanları, tezlerin üniversiteleri, sayfa sayıları, kaynakça sayıları, evren bilgileri, örnekleme yöntemleri ve veri toplama yaklaşımları incelenmiştir. Ulusal Tez Merkezi bünyesinde bulunan toplam 422.327 lisansüstü çalışma (18.01.2018 itibarıyla) içerisinde anahtar kelimesi 'turizm eğitimi' olan sadece 57 tez olması (www.yok.gov.tr), özellikle turizm endüstrisinden büyük bir beklenti içerisinde olan ülkemiz açısından önemli bir eksiklik. Ayrıca bu çalışmaların neredeyse yarısının 2010 yılından itibaren yapılması konuya akademik anlamda yeteri kadar önem verilmediği kanısını çağrıştırmaktadır. Turizm eğitimi alanında yapılan lisansüstü çalışmaların ağırlıklı olarak sosyal bilimlerde yapıldığı, diğer çalışmaların ise eğitim alanında yapıldığı görülmektedir. Turizm eğitimi ile ilgili çalışmaların özellikle eğitim alanında da sıkça yapılması, turizm eğitimine katkı sağlayacağı düşünülen konuların başında gelmektedir. Turizm eğitimi konulu lisansüstü çalışmaların yapıldığı anabilim dalları incelendiğinde birbirine yakın hatta benzer isimler altında, fakat farklı üniversitelerde farklı anabilim dalları altında gerçekleşen çalışmaların turizm işletmeciliği, turizm işletmeciliği eğitimi ile turizm işletmeciliği ve otelcilik anabilim dallarında yoğunlaştığı görülmektedir. Otelcilik, seyahat, rehberlik ve işletmecilik gibi turizm endüstrisini oluşturan

temel disiplinlerin ortak bir program çatısı altında toplanması gerekliliği bu çalışmada da gözler önüne serilmektedir. Çalışma neticesinde, turizm eğitimi konu edinen lisansüstü çalışmaların son derece sınırlı olduğu (% 0,0013), büyük bir kısmının son 7 yıl içerisinde yapıldığı, çalışmaların belli üniversiteler bünyesinde gerçekleştirildiği ve çalışmaların genelde yüksek lisans seviyesinde yapıldığı tespit edilmiştir.

Turizm eğitimi konusu, eğitim alan öğrenciler için sadece eğitim-öğretim dönemlerinde veya gördükleri staj süreleri boyunca değil, endüstri bünyesinde görev yaptıkları tüm aşamalar için önem arz eden bir konudur. Sadece ülkemizde değil, dünyada da turizm eğitime önem verilmekte, farklı aşamalarda çeşitli program ve uygulamalarla turizm endüstrisine nitelikli eleman yetiştirme çabası gösterilmektedir. Bu açıdan, özellikle lisansüstü turizm eğitimi veren üniversitelerde yapılan “turizm eğitimi” konulu tezler endüstri için örnek gösterilen ve ciddiye alınan çalışmalardır. Çalışma doğrultusunda elde edilen sonuçlar göz önünde bulundurulduğunda; turizm eğitiminin endüstride, işletmelerde ve eğitim kurumlarında daha iyi anlaşılması ve uygulama aşamasında asgari standartların oluşturulması adına konu ile ilgili yapılan çalışmaların artırılması gerekmektedir. Bu şekildeki bir gelişme, turizm eğitiminin gerekliliğinin ve öneminin daha iyi anlaşılmasını sağlayacak olup kamunun, özel kesimin, toplumun ve turizm çalışanlarının konu ile ilgili farkındalığını artıracaktır. Ayrıca, turizm eğitimi konulu lisansüstü çalışmaların farklılaştırılması, çalışma gruplarının ve yöntemlerinin çeşitlendirilmesi, çalışmaların farklı gözlerle yorumlanmasını sağlayacak olup disiplinlerarası çalışmaların artması turizm endüstrisine de katkı getirecektir.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar göstermektedir ki; turizm eğitimi konu edinen lisansüstü çalışmaların sınırlı olduğu, yapılan çalışmaların belirli üniversiteler çerçevesinde kaldığı ve özellikle 2010 yılı ve sonrasına ait olduğu tespit edilmiştir. Diğer bir önemli konu da turizm ile ilgili anabilim dallarının isim benzerlikleridir. Bölüm ve program içeriklerinin benzer hatta aynı olduğu farklı üniversitelerde farklı turizm anabilim dalları mevcuttur. Turizm anabilim dallarının ve bölümlerinin aynı isim çatısı altında toplanmaları turizm endüstrisinin güçlenmesine de katkı sağlayacaktır. Turizm eğitime gereken önemin gösterilmesi, turizm eğitiminin endüstride ve akademiye daha iyi idrak edilmesi, eğitim kalitesinin artırılması, farkındalık yaratılması gibi amaçlar doğrultusunda akademik alanda yapılan çalışmaların artırılması ve çeşitlendirilmesi gerekmektedir. Disiplinlerarası çalışmalar ve uygulanan yöntemlerin farklılaştırılması da turizm eğitime yeni bakış açıları getirecektir. Özellikle turizm eğitimi alan öğrencilerin ve turizm eğitimi veren eğitimcilerin kendi ifadelerini yansıtabildiği çalışmalar turizm eğitimi konusunun ülke çapında ele alınmasını sağlayacaktır.

Sonuç olarak; turizm endüstrisinde çalışmış, çalışmakta olan ve istihdam edilmesi düşünülen kişilerin almış oldukları turizm eğitimi önemli bir konudur. Turizm eğitimi almış bir birey, endüstrideki ihtiyaç ve gereksinimleri daha iyi analiz edebilecek, yerli ve yabancı ziyaretçilere daha iyi hizmet verebilmek adına daha dikkatli çalışmalar gerçekleştirecek, hizmet veren işletmelerin yöneticileri de daha kaliteli ve sürdürülebilir bir hizmet anlayışı gerçekleştirmek için çaba göstereceklerdir. Bu yöndeki adımlar yerli ve yabancı ziyaretçileri memnun edecek, tekrar tercih etme konusunda olumlu geri dönüş sağlayacaklardır.

KAYNAKÇA

Airey, D. and Middleton, V. T. C. (1995). *Education and Training in Tourism in the UK: Guidelines for those Seeking Further Information About Courses and Careers in Tourism*. [Online] https://www.athe.org.uk/resources/publications/guidelines_3.pdf [Erişim Tarihi: 12.01.2018].

- Akçay, C. (2003). Küreselleşme, Eğitimsel Yoksunluk ve Yetişkin Eğitimi, *Milli Eğitim Dergisi*, 159: 3-5.
- Arıkan, R. (2013). *Araştırma Yöntem ve Teknikleri*. (2. Basım), Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Arslan, M. (2004). Eğitim Sistemimizin Kapanmayan Yarısı Yükseköğretime Geçiş, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(1): 37-51.
- Aydemir, B. (2008). *Türkiye’de Turizm Eğitimi: Kültür ve Turizm Bakanlığı Örneği*, Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, Kültür ve Turizm Bakanlığı Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Aydın, S. (2010). *Üniversite ve Sektör Temsilcilerinin Bakış Açısıyla Lisans Düzeyindeki Turizm Eğitiminin Araştırılması*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Demirkol Ş. ve Çetin, G. (2014). *Turizm Politikaları ve Alternatif Yönetim Yaklaşımları*. (2. Basım), İstanbul: Değişim Yayınları.
- Demirkol, Ş. ve Pelit, E. (2002). Türkiye’deki Turizm Eğitim Sistemi ve Avrupa Birliği Sürecinde Olası Gelişmeler, *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2: 125-146.
- Echtner, C. (1995). Entrepreneurial Training in Developing Countries, *Annals of Tourism Research*, 22(1): 119-134.
- European Association of Hotel and Tourism Schools. (2017). *Vocational Training for the Tourism and Leisure Industry: The Austrian System*. [Online] <http://www.aeht.eu/en/activities/christmas-in-europe/27-hospitality-education/hospitality-education-/178-test> [Erişim Tarihi: 13.01.2018].
- Güzel, N. G. (2006). *Yüksek Öğretimde Turizm Eğitimi ve Hizmet Kalitesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Hjalager, A. M. (2003). Global Tourism Careers? Opportunities and Dilemmas Facing Higher Education in Tourism, *Journal of Hospitality, Leisure, Sport & Tourism Education*, 2(2): 26-27.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. (20. Baskı), Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2007). *Turizm Stratejisi 2023, Eylem Planı 2007-2013*. [Online] <https://www.kultur.gov.tr/Eklenti/906,ttstratejisi2023pdf.pdf?> [Erişim Tarihi: 27.01.2018].
- Lominé, L. (2003). Hospitality, Leisure, Sport and Tourism in Higher Education in France, *Journal of Hospitality, Leisure, Sport and Tourism Education*, 2(1): 107-110.
- Mihalič, T. (2004). Current Issues in Tourism Education: The Case of Slovenia and the Faculty of Economics, University of Ljubljana, Critical Issues in Tourism Education. Annual Conference Proceedings, Association for Tourism Higher Education (ATHE), 1-3 December 2004, Buckinghamshire, United Kingdom. p: 89-97.
- Moira, P., Milonopoulos, D. ve Anastasiou, S. (2004). Producing Graduates for the Tourism Industry in Greece: A Case Study, *Journal of Hospitality, Leisure, Sport and Tourism Education*, 3(2): 55-60.
- Olalı, H. (1984). The Framework and Problems of Tourism Education in Turkey. Tourism Education Congress, 16-17 Ekim 1984, İstanbul, Turkey. p: 206.
- Olsen, M. and Khan, K. (1989). Mission and Philosophy: Graduate Programs, *Educators*, 16-26.
- Öncüer, M. E. (2006). *Avrupa Birliği Eğitim Politikasında Mesleki Turizm Eğitimi Yaklaşımı ve Türk Turizm Eğitimine Uygulanabilirliği*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

Pauze, E. F. (1993). Time for a New Mission in Hospitality Education, *Hospitality Tourism Educators*, 5(3): 61-62.

Tanrıöğen, A. (2016). Eğitim Bilimleri ile İlgili Kavramlar, (Editör) Ekiz, D. ve Durukan, H.: *Eğitim Bilimine Giriş* içinde (ss.13-32) İstanbul: Lisans Yayıncılık.

Türk Dil Kurumu. (2018). http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.595343b3d62de6.89698489 [Erişim Tarihi: 25.01.2018].

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (5. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi. (2018). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp> [Erişim Tarihi: 18.01.2018].

Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı. (2018). *2547 Sayılı Yükseköğretim Kanunu*. [Online] www.yok.gov.tr/web/denklikbirimi/2547-sayili-kanun [Erişim Tarihi: 05.01.2018].